

Umělá výživa

I přes všechny pokroky, kterých umělé mléčné formule za posledních několik let dosáhly, zůstává mateřské mléko jedinečnou, v pravém slova smyslu funkční potravinou, kterou nelze beze zbytku nahradit. Jsou však situace, kdy matky kojít nemohou...

Pieter de Hooch, Žena kojící nemluvně s dítětem a psem, 1658–1660, výřez

Před porodem je většina žen odhodlána kojít a u více než 95 % z nich se to v prvních poporodních dnech podaří. Do konce šestého měsíce věku dítěte kojí výlučně již asi jen 35 % matek. K největšímu poklesu dochází kolem třetího měsíce.

Nižší procento výlučně kojících dětí v prvním půl roce souvisí mimo jiné s vyšším věkem rodiček a se stoupajícím trendem počtu přeživších krajně nezralých dětí. Zdaleka tedy nejde jen o to, že by vážla edukace matek či nebylo dostatečně propagováno kojení. Jsou prostě situace, kdy i při nejlepší snaze matky a jejího okolí je doba výlučného kojení krátká nebo se nepodaří laktaci nastartovat vůbec.

Možnosti výživy kojence náhražkami mateřského mléka

Pro umělou výživu jsou k dispozici dva základní typy mléčných formulí: **počáteční** (startovací) – vhodné pro výživu kojenců od narození, nemohou-li být kojeni (obvykle jsou označovány číslem 1), a **pokračovací** – vhodné pro výživu kojenců starších šesti měsíců, měly by tvořit pouze část smíšené stravy a nemají se používat jako náhrada mateřského mléka v prvních šesti měsících života, pokud o dřívějším zavedení nerozhodne odborník (obvykle se označují číslem 2).

Úprava umělého mléka se týká všech jeho hlavních složek: bílkovin, sacharidů i tuků. Počáteční a pokračovací výživa musí splňovat mikrobiologické požadavky stanovené předpisem Evropských společenství o mikrobiologických kritériích. Pro výrobu počáteční a pokračovací kojenecké výživy se nesmějí používat zemědělské produkty ošetřené pesticidy.

V posledních letech se podařilo v procesu přibližování se ideální potravine – mateřskému mléku – udělat výrazný krok kupředu. Vedle železa, minerálů a stopových prvků se podařilo obohatit umělá mléka o prebiotika a probiotika, nukleotidy, polynenasycené mastné kyseliny (LC-PUFA) a další látky.

Vznikla speciální mléka – tzv. parciální hydrolyzáty – pro děti s rizikem alergie, a extenzivní hydrolyzáty (silně rozštěpené mléčné bílkoviny) či směsi aminokyselin pro alergiky, antirefluxní mléka (mají zabránit ublinkávání) a formule s nízkým obsahem laktózy. Existují fortifikáty mateřského mléka (látky, které se přidávají k mléku, pokud pro dítě není ideální svým složením) a speciální hyperkalorická mléka (s vysokým obsahem energie) pro děti s nízkou porodní hmotností. Na trhu jsou také upravené formule pro děti s funkčními zažívacími potížemi.

Příprava mléka

Každá porce má být připravena čerstvě, zbytky se nemají používat pro následující krmení. Láhev s mlékem by neměla být přechovávána v ohřívacích nebo termoskách. Zejména pro noční krmení je praktické mít připravenou vodu v termosce a smísit ji s práškem před krmením. Pokud je třeba ponechat porci v pokojové teplotě, je maximální doba užití čtyři hodiny. Pro přípravu stravy se doporučuje používat balenou vodu s označením „kojenecká voda“.

Umělá výživa plně zabezpečí zdravý růst a vývoj dítěte, které nemůže být kojeno. Mateřské mléko ale vždy zůstane nedostižným vzorem pro její výrobu.

Batolecí mléčné formule, nebo kravské mléko?

Doporučení k zavádění pasterovaného plnotučného kravského mléka se různí. Většina zemí připouští jeho konzumaci po prvním roce života, někdy i dříve (Kanada, Dánsko, Švédsko od 9. až 10. měsíce). Evropská společnost pro dětskou gastroenterologii, hepatologii a výživu doporučuje vzít v úvahu regionální zvyklosti a připouští užívání neupraveného kravského mléka při přípravě pokrmů před prvním rokem života. Jako nápoj se do roku věku kravské mléko nedoporučuje.

Za optimální z hlediska výživových potřeb dítěte lze považovat batolecí mléka. Jsou to pokračovací mléka pro děti od roku věku. Jejich výhodou oproti pasterovanému plnotučnému kravskému mléku je definovaný poměr živin a mikronutrientů (vitaminů, stopových prvků), obohacení železem, ale i přídavek prebiotické vlákniny nebo probiotických kultur a také polynenasycených mastných kyselin. Tato mléka se značí číslicí 3 nebo slovem JUNIOR.

Výživa nezralých novorozenců po příchodu z porodnice

Kvalitní výživa je alfou a omegou pro správný vývoj a růst dítěte. U nezralého dítěte to platí dvojnásob. Pro rozhodování o způsobu výživy nezralých dětí po propuštění z porodnice je rozhodující růst dítěte, poměr váhy a délky a růst obvodu hlavy.

Ideální výživa pro děti s váhou odpovídající postkoncepčnímu věku (tedy věku od oplození) je kojení. Není-li to možné, měly by být živeny počáteční formulí obohacenou dlouhými polynenasycenými kyselinami (LC-PUFA). Kojenci s váhou nižší vzhledem k postkoncepčnímu věku by měli být živeni mateřským mlékem s přidáním fortifikátorů, a pokud nemohou být kojeni, měli by dostávat speciální, hyperkalorickou formuli s vyšším obsahem bílkovin, minerálů, stopových prvků a LC-PUFA. Toto mléko se pak doporučuje do věku 40–52 týdnů.

Mléka k prevenci potravinových alergií

Kojení snižuje riziko alergických projevů a mělo by být upřednostňováno. Při nemožnosti výživy mateřským mlékem u dětí, v jejichž nejbližší rodině se vyskytují alergie, se doporučují mléka se sníženou antigenicitou (tj. schopností působit jako antigen), tzv. hydrolyzované formule. Počáteční nebo pokračovací mléka určená k prevenci alergií se označují symbolem HA.

Antirefluxní mléka

Regurgitace (návrát nestrávené potravy do úst) jsou v kojeneckém věku běžný jev a obvykle nevyžadují při normálním prospívání dítěte žádnou léčbu. Antirefluxní mléčné formule obsahují látky, které zvyšují vazkost mléka v žaludku (bramborový škrob, karobová mouka).

Antirefluxní mléka by měla být vyhrazena pro skupinu dětí, které často ublinkávají a neprospívají. Současně podle klinického stavu je potřeba dalších vyšetření a sledování. Nemale procento regurgitací nereagujících na obvyklá dietní a režimová opatření bývá spojeno s výskytem alergie na bílkovinu kravského mléka.

Mléka se sníženým obsahem laktózy

Jedná se o léčebné dietní přípravky kojenecké výživy pro děti, které trpí dočasnou nebo trvalou nesnášenlivostí mléčného cukru. Dočasná nesnášenlivost může někdy vzniknout po závažnějším průjmovém onemocnění. Tato mléka by neměla být první volbou při běžné střevní chřipce. ■ Plné znění viz www.sanquis.cz.

Mateřské mléko je *nedostižným vzorem* pro umělou výživu